

1880 Tuftan på Borrås

Oktober 2005 er i ferd med renne ut, vi er inne i en varmeperiode – som får enkelte til ikke bare å forundres, men det snakkes om alt fra dommedag til menneskelige, globale klimaskapte forandringer. Noen forsøker å forklare, - vise til at slike høstfenomen inntreffer år om annet, og så ruller debatten videre. Siste oktoberdagen viser over 20 grader, og jeg har tatt initiativet og besøkt Marit Krislok på Okkelberg Vestre, født Råen den 24.07.1927. Hun er en av de som også lar seg forundre over forhold som ikke er like lett å forklare, ja, faktisk er det slik med tradisjonsfortellinger som med været – det er lite vi kan gjøre med det, men vi må ha lov til å undres. Marit har vokst opp med mang ei fortelling og mang en hendelse, og jeg er så takknemlig for å møte personer som Marit. For er det ikke slik med de fleste av oss, at vi heller holder ting for oss selv enn at noen skal håne over vår tvil og tro. Mange har sine forklaringer og synspunkter, men tier mot vitenskapen og alle ”forståsegpåere”.

Det er mange tradisjonsfortellinger som på den måten går i glemmeboka, dessverre. Svært få av oss ønsker å bli sett på som naive. Men jeg bryr meg ikke om det. Jeg vil være så naiv, at jeg tror det ligger noe i, eller bak, alle disse underlige hendelser og merkverdige fortellinger. De har da ikke bare oppstått som ren underholdning. Rett nok må vi innrømme at både tro og tvil var sterkere før i tida, det noen kaller for ”overtro”. Naturen var så mye nærmere og underholdningen så mye fjernere. Den kom gjennom fortellerkunsten. Det var lettere å ty til overnaturlige makter, for ikke å si underjordiske. Tusser, troll, hulder etc. – var datidens voktere, underholdere og syndere. Noen hadde skylda, da som nå. I vår egen tid er disse skapninger fortsatt med oss, men pakket inn i Hollywoods drakt - og modernisert, for ikke å si skjøvet inn i fremtiden gjennom science-fiction. Folk var ikke dummere før i tida, men mulighetene, tilbudene og mobiliteten var helt annerledes. Det var helt naturlig i dobbel forstand at ting som ikke kunne forklares, oftest ble satt i sammenheng med noen over eller under oss. Tradisjonsfortellingene oppstod, ikke på et sviktende og naivt grunnlag, men som en nødvendighet. Hendelser måtte da som nå analyseres og forklares. I dag har vi

profesjonelle sakkyndige – som alltid har en forklaring. Vi oppsøker disse for alt og ingenting. Før i tida var enhver sin egen lykkesmed, sin egen filosof, sin egen psykolog o.s.v – i selve naturen lå enhver forklaring – ofte i form av skikkelser.

Denne innledningen og min nysgjerrighet førte meg altså til Marit Krislok. Og det var en trivelig kveld. Vi snakket om mangt og mye. Noe holder vi kun for oss selv, men det er klart at en ikke kan komme utenom Borråstuftan, eller ”tussekalene” som enkelte benevner de. Ja, kanskje har de flyttet – noe som ikke var helt uvanlig, for så vidt Marit har hørt fortalt - så har det vært ganske så stille på Borrås siden 1880-tallet. Og fra andre dalfører fremstår sterke tradisjonsfortellinger som bekrefter at tussene ofte var på flyttefot. De kunne sågar henge seg på flyttelasset til de som utvandret til Amerika, mente noen. Og vi skal huske at hele familier fra Borrås og Auset utvandret omkring forrige århundreskifte. Se også om tussekallene i bind 4, side 24.

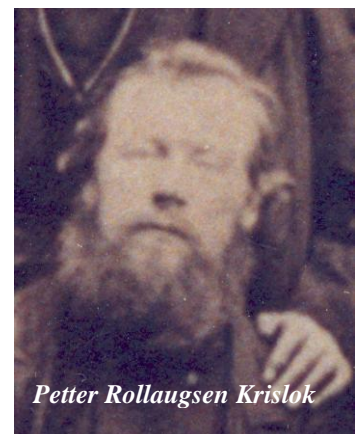
På Borrås hadde de noen karmar, en form for bordplanker oppunder taket. Her pleide de å stikk vekk eller lagre diverse redskaper, blant annet rivepinner. Det fortelles at en dag begynte rivepinnene å bevege seg. To-tre av dem tok kurs mot et par vinduer (glassruter), og regelrett knuste dem, og forsvant ut. I samme tidsperiode, ble flere kyr løst fra båsene i fjøset, og halsbåndene var møysommelig og flott bundet sammen igjen. Og slik kunne nok Marit ha fortsatt å fortelle. Ja, det var noe som hendte på Borrås for over 100 år siden. Det snakkes ikke så meget om dette i dag.

På Borrås hadde de omkring 1880 ei taus, som skulle stå konfirmant. Da det på samme tidspunkt skjedde underlige ting på gården, ble det til at folkesnakket gikk. De fleste så alvorlig på dette, og det var nok en viss merkverdig stemning innerst inne i Skjelstadmarka. Flere snakket om de underjordiske, - om at nå var Borråstuftan sinte på vertfolket. Men ungjenta så nok litt annerledes på dette, og noen ville ha det til at hun ”flirte” av alt oppstyret og snakket. Ja, det var nok de som mente at hun sto i ledtog med nevnte tusskaller. Og slikt noe gikk man ikke ustraffet fra på den tiden. Ryktene og folkesnakket eskalerte, noen måtte få skylda. Og det ble trolig den unge tausa. Øvrigheta kom inn i bildet, og presten Sivert Andreas Fergstad nektet å konfirmere jenta, en ikke så liten inngripelse. Riktig nok sto hun sikkert ikke øverst på kirkegulvet, men konfirmeres skulle alle. Å nekte, eller at kirken avsto – var en meget alvorlig affære. For den arme jenta, var dette av stor betydning. Det å ikke ha ”stått konfirmant”, plasserte henne totalt nederst på alle ”rangstiger” – fremtiden var da en evig fordømmelse og fattigkasse. Hvem ville ha ei tjenestejente som ikke hadde fått kirkens velsignelse?

Sivert Andreas Fergstad

Men så var det Petter Rollaugsen Krislok, født på Krislok den 29.10.1830. Han var en person av en viss betydning i bygda, sersjant og kjent for å være sterk i sin kristne tro. Han var oldefar til Marits avdøde mann, Rollaug Krislok, d.14.04.2000. Petter hadde bygsla Auset gård i 1856, og overtok skjøte etter den kjente Must i 1874 for 2 000 spd. Petter Krislok tenkte nok klarere enn de fleste, og syntes at nå gikk det for lang hva gjaldt avstraffelse av tausa. Han gikk til Borrås og snakket med jenta. Rollaug, hans sønn – f.19.12.1858, har fortalt følgende om det

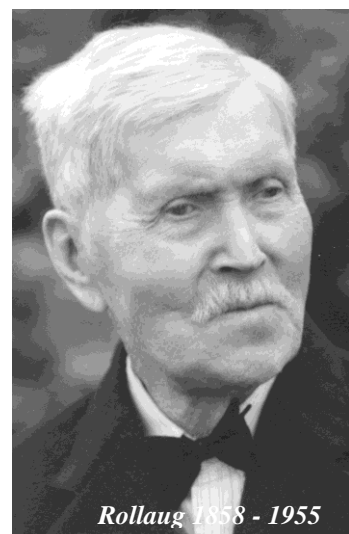

Petter Rollaugsen Krislok

besøket: ”Skjerfet som mor knyttet på far, fikk ei kuskituruke på seg da han entret fjøset på Borrås”. Var det likevel noen som ville hindre Petter å treffe jenta? Bonden på Auset tok jenta i forsvar, og da han ikke kom noe sted med presten, gikk han like godt til Trondheim for å snakke med selveste biskopen, Andreas Grimelund. Og han lyktes. Straks etterpå kom det ordre fra biskopen til presten i Hegra om at tausa på Borrås skulle konfirmeres. Nevnte sønn til Petter, han Rollaug – ble en gammel mann, hele 97 år. Han døde i februar 1955. Han fortalte om igjen og om igjen om da far hans gikk til biskopen. Han var ikke så lite stolt over far sin og den handlingen. Og det med rette, for det var ikke hver dag at en landsens bonde kunne spasere direkte inn til selveste biskopen. Marit Krislok husker så godt hver gang han svigerbestefar Rollaug fortalte om hendelsen. ”Det endte med at han alltid måtte tørke vekk en tåre”, forteller Marit. Og etter at konfirmasjonen omsider ”vant” på Borrås, synes tuftan å ha forsvunnet derfra.

Men livet ble nok likevel ingen dans på roser for alt folket fra Råen, Auset, Borrås og Okkelberg. Etter hvert som slekter kom til, var det mange som fant hverandre, inngiftinga mellom gårdene var stor – slik det var vanlig i de fleste bygder. Og det var da som nå, noen som fikk mer enn andre – også av motgang og lidelser. En av disse var ovennevnte Rollaug fra Auset og hans familie. I flere år var han hornblåser ved

Rollaug 1858 - 1955

5.sanitetskompani på Sandfærhus. I 1879 gifter han seg med Randi Okkelberg og overtar Okkelberg Vestre etter sin svigerfar. De skulle få 8 barn, men kun to fikk vokse opp. Det var John Krislok (f.1880), svigerfar til Marit, og Petter (f.1884). Av sine 8 barn, fikk de tre døtre – som alle ble døpt Ingeborg. Ingen av dem ble ett år.